

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ЕЛЕКТРОННЕ НАУКОВЕ ФАХОВЕ ВИДАННЯ

ПОРІВНЯЛЬНО-АНАЛІТИЧНЕ ПРАВО

1/2015

WWW.PAP.IN.UA

**Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»
Міністерства освіти і науки України**

**Електронне наукове видання
«Порівняльно-аналітичне право»**

№ 1, 2015

**Ужгородський національний університет
Ужгород 2015**

ББК 72.96.67

УДК 001:34

Порівняльно-аналітичне право – електронне наукове фахове видання юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

- Головний редактор:** **Бисага Юрій Михайлович** – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри конституційного права та порівняльного правознавства юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ»
- Заст. гол. редактора:** **Белов Дмитро Миколайович** – доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного права та порівняльного правознавства юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ»
- Відповідальний секретар:** **Рогач Олександр Янович** – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри конституційного права та порівняльного правознавства юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ»
- Члени редакційної колегії:**
- Фазикош Василь Георгійович** – кандидат юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного права юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ»
- Ярема Василь Іванович** – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри господарського права юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ»
- Семерак Олександр Созінович** – кандидат юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінального права юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ»
- Лемак Василь Васильович** – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, завідувач кафедри теорії та історії держави і права юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ»
- Лазур Ярослав Володимирович** – доктор юридичних наук, професор, в.о. декана юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ»
- Сідак Микола Васильович** – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри господарського права юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ»
- Бедь Віктор Васильович** – доктор юридичних наук, професор, ректор Карпатського університету ім. А. Волошина
- Федоренко Владислав Леонідович** – доктор юридичних наук, професор, заступник начальника Навчально-наукового інституту заочного та дистанційного навчання – декан юридичного факультету Національної академії внутрішніх справ
- Севрюков Олександр Павлович** – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального та конституційного права Люберецької філії Російського державного соціального університету (м. Люберці, Російська Федерація)
- Кубічек Павел** – професор, доктор права, кандидат юридичних наук, декан юридичного факультету Університету Коменського в м. Братислава (Словацька Республіка)
- Патакійова Марія** – професор, доктор права, кандидат юридичних наук, проректор Університету Коменського в м. Братислава (Словацька Республіка)
- Марек Карел** – професор, доктор права, кандидат юридичних наук, професор кафедри підприємницького права юридичного факультету Університету Масарика в м. Брно (Чеська Республіка)
- Гайнін Едіта** – доктор права, доктор філософії у сфері права, юридичний факультет Університету Коменського в м. Братислава (Словацька Республіка)
- Жежихова Мартина** – кандидат юридичних наук, докторант юридичного факультету університету П.Й. Шафарика у м. Кошице (Словацька Республіка)
- Ленгер Яна Іванівна** – кандидат юридичних наук, доцент кафедри конституційного права та порівняльного правознавства юридичного факультету ДВНЗ «УжНУ»
- Ступник Ярослав Валерійович** – кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін та міжнародного кримінального права ДВНЗ «УжНУ»

Видання «Порівняльно-аналітичне право» включено до переліку наукових фахових видань, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з юридичних дисциплін.

Наказ Міністерства освіти і науки України № 463 від 25 квітня 2013 р.

Рекомендовано до опублікування Вченою радою ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол № 4 від 28 квітня 2015 року

МІЖНАРОДНИЙ, ЗАРУБІЖНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ УКЛАДЕННЯ ШЛЮБНОГО ДОГОВОРУ

INTERNATIONAL, FOREIGN AND NATIONAL EXPERIENCE OF LEGAL REGULATION OF THE CONCLUSION OF THE MARRIAGE CONTRACT

Письменна О.П.,
кандидат юридичних наук, доцент,
викладач кафедри правознавства
Вінницького національного аграрного університету

Новикова Я.І.,
студентка IV курсу
факультету менеджменту та права
Вінницького національного аграрного університету

У статті проведено аналіз вітчизняного законодавства та законодавства зарубіжних країн, що регулює відносини у сфері укладення шлюбного договору. Визначено недоліки у національному правовому регулюванні питань укладення шлюбного договору, зокрема відсутність закріплення у законодавстві України загального визначення поняття шлюбного договору.

Ключові слова: правове регулювання, шлюбний договір, подружжя, спільне володіння, режим майна.

В статье проведён анализ отечественного законодательства и законодательства зарубежных стран, регулирующего отношения в сфере заключения брачного договора. Определены недостатки в национальном правовом регулировании вопросов заключения брачного договора, частности, отсутствие закрепления в законодательстве Украины общего определения понятия брачного договора.

Ключевые слова: правовое регулирование, брачный договор, супруги, совместное владение, режим имущества.

This article analyzes the domestic legislation and legislation of foreign countries, regulating relations in the sphere of concluding the marriage contract. Identified deficiencies in the national legal regulation for concluding the marriage contract. In particular, it the absence of the legislation of Ukraine, general definition of marriage contract.

Key words: legal regulation, marriage contract, spouses, joint ownership, property mode.

Постановка проблеми. Укладення шлюбного договору між подружжям на сьогодні є досить актуальним та з кожним днем набуває все більшої популярності як за кордоном, так і в Україні. Основним завданням шлюбного договору є врегулювання майнових відносин між подружжям. Адаже досить часто суперечки виникають саме з майнових питань, а попереднє визначення режиму його використання у договорі унеможливує виникнення будь-яких спорів при, наприклад, поділі майна у разі розірвання шлюбу.

Стап дослідження. Питання щодо врегулювання відносин, які виникають при укладенні шлюбного договору в Україні, було досліджено такими науковцями, як З. Ромовська, І. Жилінкова, Ю. Шемшученко, О. Ульяненко, А. Слепакова, Б. Гонгало, П. Крашенніков, М. Антоколоська. Однак вчені так і не дійшли згоди щодо єдиного визначення поняття шлюбного договору, а також щодо можливості його укладення через представника. Окремі питання стосовно інституту шлюбного договору за кордоном було досліджено О. Олійник.

Метою наукової статті є дослідження стану врегулювання відносин щодо укладення шлюбного договору як за кордоном, так і в Україні.

Виклад основного матеріалу. Міграційні та інтеграційні процеси, які динамічно розвиваються в сучасному світі, різнобічне міжнародне співробітництво і широкі цивілізаційні контакти між громадянами різних країн супроводжуються неухильним збільшенням приватних відносин з іноземним елементом. Це в повній мірі стосується кількості шлюбів з участю іноземців і укладення шлюбних договорів, які в контексті правового регулювання потрапляють у сферу міжнародного сімейного права (як частини міжнародного приватного права). Це зумовлюється кількома факторами:

- а) участю в них іноземних фізичних осіб;
- б) застосуванням іноземного права;
- в) укладенням шлюбів та шлюбних договорів за кордоном.

Слід зазначити, що надзвичайно важливим для матеріально-правового регулювання шлюбного договору з іноземним елементом є колізійне регулювання цих відносин, метою якого є визначення права певної країни, яке буде застосовуватися до регулювання відповідних відносин.

Так, важливе значення мають положення Гаазької Конвенції від 14 березня 1978 р. про право, що застосовується до режимів власності подружжя. Конвенція передбачає можливість вибору застосовуваного права [1].

Що стосується зарубіжного досвіду, то врегулювання відносин подружжя за допомогою шлюбного договору знайшло свій досить чіткий прояв у різних правових системах.

Шлюбний договір у зарубіжному законодавстві існує вже протягом багатьох століть.

Всупереч загальноприйнятій думці, що право першості у винаході шлюбного договору належить сучасній Європі чи Америці, цей документ не такий молодий, як усі думають.

Тисячі років тому в Стародавній Греції і Римі чоловік і жінка, перш ніж створити сім'ю, оформлювали угоду, де описували свої майнові відносини, відразу обговорюючи також і питання спадкоємства в майбутньому спільно нажитого майна. Таке, свого роду, страхування було дуже поширене до приходу християнства. У подальші часи «священний союз» регулювався виключно церквою.

Відновлення інституту шлюбного контракту почалося лише наприкінці XVIII – на початку XIX ст. у Франції, Англії, Німеччині та Австрії. Поява шлюбного договору в законодавстві цих країн була обумовлена характером буржуазного суспільства, різні шари якого потребували різного вирішення своїх майнових проблем. У Франції та Англії – країнах, де існування шлюбного договору має дуже давню історію, – його поява була викликана необхідністю збереження за жінкою, яка вступає в шлюб, і її родичами права керування дошлюбного майна і користування доходами від цього майна. Так, для охорони майнових прав кровних родичів заміжньої жінки, збереження фамільного

майна виявилось необхідним створення інституту окремої власності для дружини. З цієї метою «суди справедливості» стали визнавати дійсними шлюбні контракти, за якими частина майна дружини залишалася поза владою чоловіка. Всі правила, вироблені «судами справедливості», поширювалися лише на власність, яка не входить у звичайне майно сім'ї, а що є тією або іншою формою капіталу. Тому в Англії до кінця XIX ст. фактично існувало два режими подружнього майна: «common law» – для більшості населення і «squitty» – для верхівки.

Зараз шлюбний контракт найбільш поширений у країнах Західної Європи, в Америці та Канаді. Такою популярністю він зобов'язаний потужним феміністичним рухам і боротьбі жінок за свої права, рівноправність чоловіка і жінки у шлюбі.

Найчастіше шлюбний контракт оформлюють заможні люди – політики, бізнесмени, співаки, зірки кіно.

У зарубіжних країнах, крім майнових питань, угода між подружжям обов'язково регламентує й інші права та обов'язки подружжя. Тому нерідко трапляються скандали, які негайно потрапляють на сторінки газет і журналів. Кожен із подружжя може передбачити у контракті покарання в разі зради, написати, скільки разів на тиждень кожен з подружжя буде мити посуд, ходити в магазин тощо. Невиконання умов контракту виливається в гучні скандали і судові процеси.

Розглянемо більш детально інститут шлюбного договору у Франції.

Відповідно до доктрини французького права шлюб представляє собою укладений у встановленій законом формі цивільний договір, що об'єднує чоловіка та дружину для спільного життя та надання взаємної підтримки. У Франції правовідносини між подружжям врегульовуються французьким цивільним Кодексом 1804 р. В Титулі V книги III «Про шлюбний договір і про режими майнових відносин між подружжям» передбачається наявність правових норм, спрямованих на регулювання такого правового інституту, як шлюбний договір, та норми щодо режиму майнових відносин між подружжям [2].

У Франції, крім легального режиму спільності, існує ще декілька варіантів «типових» договірних режимів, розроблених з урахуванням ситуацій, які найчастіше зустрічаються.

Розглянемо їх детально.

Спільність (communauté) – це приналежність майна обом з подружжя. Інколи цей термін використовується у французькому законодавстві для позначення самого майна, що знаходиться в сумісній власності. Режим спільності подружнього майна був започаткований саме у Франції.

Спільне володіння сумісно нажитим майном (la communauté réduite aux acquets) – це правовий режим шлюбу, який укладається автоматично і його не потрібно спеціально посвідчувати у нотаріуса (тобто він є безоплатним, а тому має певну перевагу). Цей режим, зазвичай, підходить більшості осіб, які вступають у шлюб в його основному, базовому варіанті. Однак, при необхідності, зацікавлені особи можуть змінити такий статус і доповнити зміст шлюбного договору статтями, в яких обумовлюються певні додаткові умови. У вказаному режимі шлюбу кожен з подружжя залишається власником того майна, яке йому належало до шлюбу. Спільним вважається майно, набуте подружжям у шлюбі. Обоє з подружжя розпоряджаються ним на свій розсуд, однак при значних витратах або при набутті кредитних чи інших зобов'язань вимагається згода та підписи обох з подружжя. Один із подружжя не може без згоди іншого також розпоряджатися правами, що мають відношення до житла сім'ї та предметів його обстановки [3, с. 352].

Окрім випадків особистого майна, набутого до укладення шлюбу, решта боргів подружжя вважаються спільними і для їх погашення використовується все нажите

спільно майно, незалежно від того, хто з подружжя створив борги та кредитні зобов'язання.

У випадку припинення шлюбу кожен отримає у своє розпорядження особисте майно, яке належало йому до шлюбу, а спільно набуте майно ділиться порівно між подружжям.

У випадку смерті одного із подружжя його особисте майно та його частина у спільно набутому майні подружжя передається у розпорядження його спадкоємців. Тобто інший з подружжя, згідно із законодавством, не може вважатися спадкоємцем майна після смерті свого чоловіка (дружини). Тому, щоб уникнути такої ситуації, подружжя за домовленістю укладає шлюбний договір, де може врегулювати майнові питання на свій розсуд, в тому числі і питання щодо спадкування.

На противагу викладеному вище режиму шлюбу, що передбачає сумісне володіння нажитим майном, режим роздільного володіння майном (la separation des biens) повністю виключає поняття сумісного володіння чи користування ним, залишаючи кожному з подружжя ті права на майно, якими вони володіли до одруження. Тобто кожен з подружжя зберігає всі права на належне йому майно, в тому числі на те, яке було придбане під час шлюбу. Значна кількість подружніх пар обирають зазначений режим шлюбу, зважаючи на можливість виникнення боргів, оскільки в такому випадку кожен з подружжя несе особисту відповідальність за своїми боргами та кредитними зобов'язаннями, тобто інший з подружжя ніяким чином не ризикує своєю часткою майна. І, відповідно, при припиненні шлюбу майновий статус подружжя не змінюється. Якщо ж особа бажає, щоб чоловік (дружина) отримала належну їй частку майна, то, знову ж таки, необхідно укласти договір дарування, який підлягає обов'язковому нотаріальному посвідченню. Це пояснюється тим, що шлюбний договір про роздільне майно подружжя має недолік: у випадку смерті одного з учасників цього договору все його майно ділиться між родичами – прямими і непрямими спадкоємцями. А тому передати таке майно іншому з подружжя можна лише за правом спадкування за заповітом [4].

Черговий режим шлюбу – участь в управлінні спільним майном (la participation aux acquets). Цей режим використовується досить рідко і є не надто відомим. А тому іноді неправильно розуміється та застосовується. Тут присутні моменти, які є привабливими для тих осіб, що укладають шлюбний договір. Під час шлюбу цей режим є режимом роздільного володіння майном, тобто кожен на власний розсуд розпоряджається своїми доходами та здійснює управління своїм майном. У випадку припинення шлюбу здійснюється розподіл додаткової частини майна, яке було нажите під час шлюбу, при цьому до уваги не береться той факт, хто саме з подружжя працював і заробляв гроші чи одержав майно. Робиться це таким чином: під час розірвання шлюбу майно кожного з подружжя оцінюється, потім з його загального майна вираховується його особисте майно (яке належало йому до шлюбу) з тим, щоб оцінити розмір вартості нажитого майна. І якщо майно іншого з подружжя виявиться більшим, то він повинен буде виплатити першому половину різниці між оціночною вартістю майна одного та іншого з подружжя [4].

З усього вище викладеного можна зробити висновок, що французьке законодавство та практика його застосування надає подружжю досить широкий вибір можливостей щодо правового регулювання їх майнових відносин.

Розглянемо виникнення та розвиток інституту шлюбного договору на теренах України.

У додержавний період на території України шлюбно-сімейні відносини регулювалися виключно звичаями, які в подальшому одержали правове оформлення. Згодом основним джерелом регулювання шлюбно-сімейних правовідносин стало церковне право.

У період Литовсько-Польського князівства значну увагу приділяли домовленостям між родичами майбутнього подружжя, якими встановлювалися розмір посагу нареченої та дарування з боку чоловіка. Якщо ж сторони не уклали договір про майно, то встановлювався принцип спільності майна подружжя.

Оскільки елементи шлюбного договору (наприклад, «змовини» батьків чи родичів наречених про майновий внесок у добробут майбутньої сім'ї – придане нареченої, «віно» нареченого) спостерігаємо на ранніх етапах розвитку України, то можна зробити висновок, що шлюбний договір є одним з найдавніших правових інститутів України.

На сьогоднішні правовими актами, що регулюють відносини у сфері укладення шлюбного договору, є Цивільний кодекс України, Сімейний кодекс України та Закон України «Про міжнародне приватне право», у якому шлюбний договір отримав колізійне правове забезпечення.

Таким чином, відповідно до положень ст. 59 вказаного Закону, сторони шлюбного договору можуть обрати право, що застосовується до шлюбного договору, відповідно до ч. 1 ст. 61 Закону України «Про міжнародне приватне право».

Так, у ч. 1 ст. 61 вказаного Закону зазначено, що подружжя може обрати для регулювання майнових наслідків шлюбу право особистого закону одного з подружжя або право держави, у якій один з них має звичайне місце перебування, або, стосовно нерухомого майна, право держави, у якій це майно знаходиться.

Слід зазначити, що у жодному з нормативно-правових актів, що регулюють відносини щодо укладення шлюбного договору в Україні, не міститься визначення самого поняття шлюбного договору.

У Сімейному кодексі України містяться норми, що передбачають право на укладення шлюбного договору, закріплюють зміст та форму шлюбного договору, початок та строк його дії. Також Сімейним кодексом України регулюються питання визначення у шлюбному договорі правового режиму майна, порядку користування житлом, права на утримання, порядку зміни умов шлюбного договору, його розірвання та визнання недійсним.

Раніше у Кодексі про шлюб та сім'ю України 1969 р. містилось загальне визначення поняття шлюбного договору як «угоди осіб, які беруть шлюб, щодо вирішення питань життя сім'ї та майнових прав і обов'язків подружжя».

Як справедливо зазначає З. Ромовська, «відсутність поняття шлюбного договору у діючому Сімейному кодексі України зумовлює появу деяких труднощів у правовому розумінні шлюбного договору як такого» [5, с. 103].

Проаналізувавши праці деяких науковців, можна дійти висновку, що їх позиція стосовно визначення поняття шлюбного договору є досить неоднозначною.

Так, І. Жилінкова визначає шлюбний договір як згоду наречених або подружжя щодо встановлення майнових прав та обов'язків подружжя, пов'язаних з укладенням шлюбу, його існуванням та припиненням [6, с. 124].

Ю. Шемшученко визначає шлюбний договір як укладену в установленому законом порядку письмову і нотаріально посвідчену угоду осіб, які подали заяву про реєстрацію шлюбу, а також подружжя щодо врегулювання майнових відносин між ними [7, с. 685].

О. Ульяненко визначає шлюбний договір як «угоду (правочин) фізичних осіб різної статі, які подали заяву про реєстрацію шлюбу, чи угоду подружжя, що визначає майнові права та обов'язки подружжя в період шлюбу, зокрема порядку поділу майна на спільне і роздільне, порядку його використання, відчуження, розподілу доходів і витрат, а також їх майнові права та обов'язки як батьків у шлюбі і(чи) у випадку його розірвання» [8, с. 85].

Доцільним є визнання єдиного поняття шлюбного договору на законодавчому рівні та його закріплення у Сімейному кодексі України та інших нормативно-правових актах, що регулюють відносини у сфері укладення шлюбного договору.

Дискусійним у вітчизняній науці залишається й питання щодо можливості укладення шлюбного договору через представника за довіреністю, а також законним представником.

Зокрема, І. Жилінкова вказує, що шлюбний договір не може бути укладений ні за участю законного представника, ні за довіреністю [9, с. 86].

Натомість деякі вчені вважають укладення шлюбного договору через представника можливим.

На нашу думку, не зайвим з цього приводу буде звернутися до досвіду зарубіжних країн, у яких практика укладання шлюбного договору є більш поширеною, ніж в Україні.

Так, можливість укладення шлюбного договору через представника за довіреністю особою, дієздатність якої обмежена з згоди піклувальника, передбачено параграфами 1410, 1411 Цивільного кодексу Німеччини.

Законодавство Бельгії та Франції закріплює положення про нотаріальне посвідчення шлюбного договору, а також передбачає його укладання через законних чи договірних представників за спеціально виданою довіреністю, яка містить умови передбачуваного шлюбного договору.

З огляду на це доцільним буде введення деяких положень законодавства європейських країн у національне.

Зокрема, укладання шлюбного договору через представника за довіреністю дало б змогу полегшити подружжю укладання шлюбного договору за відсутності одного з них, який, наприклад, перебуває у тривалому відрядженні або з інших причин не має можливості бути присутнім під час підписання шлюбного договору.

Висновки. З урахуванням усього вищезазначеного можна констатувати той факт, що шлюбний договір набуває все більшої популярності як за кордоном, так і в Україні. Також поширеним є укладення шлюбу з іноземцями. Постає питання врегулювання особистих майнових та немайнових відносин подружжя, що і є основним завданням шлюбного договору.

На міжнародному рівні такі правовідносини врегульовані низкою міжнародно-правових актів, але важливе значення також має й колізійне регулювання.

Якщо порівнювати досвід зарубіжних країн у сфері правового регулювання відносин у сфері укладення шлюбного договору з національним, то можна дійти висновку, що вказаний інститут за кордоном більш врегульований, ніж в Україні. Тому для вдосконалення національного законодавства слід звертатися до досвіду зарубіжних країн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конвенція про право, що застосовується до режимів власності подружжя від 14.03.1978 р., розроблена Гаазькою конференцією з міжнародного приватного права [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_923.
2. Французский гражданский кодекс 1804 г. (с позднейшими изменениями до 1939 г.). – М. : Юридическое издательство НКЮ СССР, 1941. – 472 с.
3. Мозолин В.П. Гражданское и торговое право капиталистических стран : [учебник] / В.П. Мозолин, М.И. Кулагин. – М. : Моск. ун-т, 1980. – 382 с.
4. Стеценко О. Типові умови шлюбного контракту / О. Стеценко // Юридическая практика. – 2006. – № 39.
5. Ромовська З.В. Сімейний кодекс України : наук.-практ. коментар / З.В. Ромовська. – К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2006. – 568 с.
6. Жилінкова І. Концепція шлюбного договору за новим Сімейним кодексом України / І. Жилінкова // Вісник Академії правових наук України. – 2002. – № 3. – С. 124.

7. Шемшученко Ю.С. Юридична енциклопедія : в 6 т. / Ю.С. Шемшученко. – Т. 6 : Т–Я. – К. : Укр. енцикл., 2008. – 768 с.
 8. Ульяновко О.О. Шлюбний контракт – основа вільного вибору / О.О. Ульяновко // Підприємство, господарство та право. – 2003. – № 7. – С. 259.
 9. Жилінкова І. Особливості законодавчих конструкцій сімейно-правових договорів / І. Жилінкова // Проблеми цивільного права. – 2011. – № 1(64). – С. 85–94.

УДК 347.21.218

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ МАЙНОВИХ ПРАВ ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ В УКРАЇНІ

CURRENT ISSUES OF PROTECTION THE PROPERTY RIGHTS OF PUBLIC ASSOCIATIONS IN UKRAINE

Пишна Л.Г.,
аспірант кафедри цивільного права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

У статті аналізуються актуальні питання захисту майнових прав громадських об'єднань в Україні. Обґрунтовується висновок про те, що застосування цивільно-правових способів захисту зазначених прав виявляється на практиці найбільш ефективним. Звертається увага на необхідність використання всього комплексу цивільно-правового інструментарію захисту прав громадських об'єднань на сучасному етапі розвитку громадянського суспільства.

Ключові слова: громадські об'єднання, цивільно-правові способи захисту прав, захист майнових прав.

В статье анализируются актуальные вопросы защиты имущественных прав общественных объединений в Украине. Обосновывается вывод о том, что применение гражданско-правовых способов защиты указанных прав оказывается на практике наиболее эффективным. Обращается внимание на необходимость использования всего комплекса гражданско-правового инструментария защиты прав общественных объединений на современном этапе развития гражданского общества.

Ключевые слова: общественные объединения, гражданско-правовые способы защиты прав, защита имущественных прав.

The article analyzes the current issues of protection of property rights of public associations in Ukraine. The conclusion is that the use of civil-legal ways to protect these rights is in practice the most effective. Draws attention to the need to use the whole range of civil-legal tools to protect the rights of public associations at the present stage of development of civil society.

Key words: public associations, civil-legal remedies, protection of property rights.

Постановка проблеми. Захист є однією із найбільш вагомих та ефективних гарантій існування суб'єктивного цивільного права. На думку сучасних авторів, під поняттям цивільно-правового захисту слід розуміти передбачені законом вид і міру можливого або обов'язкового впливу на суспільні відносини, які зазнали протиправного впливу, з метою поновлення порушеного, невизнаного чи оскарженого права [1, с. 94]. Поняття «захист права власності» у спеціальному значенні охоплює комплекс правових засобів, які застосовуються судом, уповноваженими на те органами держави або самим власником для забезпечення реалізації і відновлення порушеного суб'єктивного права власності. За своєю суттю захист права власності забезпечується нормами саме цивільного права і саме тими, які спеціально призначені для цього. Виходячи із цих положень, слід також проаналізувати можливості цивільно-правового захисту права власності громадських організацій, які в сучасному українському суспільстві відіграють визначальну роль у розбудові громадянського суспільства.

Стан дослідження проблем захисту майнових прав громадських організацій в Україні ще недостатньо задовільний, хоча ряд авторів приділяє певну увагу питанням поняття й особливостей громадських організацій, їх впливу на сучасні процеси розбудови громадянського суспільства, внеску у розвиток ринкової економіки, цивільно-правовому регулюванню відповідних відносин. Серед вітчизняних і зарубіжних науковців зазначені проблеми аналізували І.А. Бірюков, В.І. Бобрик, Т.В. Боднар, В.І. Борисова, І.В. Венедіктова, М.К. Галаянтіч, І.О. Дзера, О.В. Дзера, А.С. Довгерт, О.В. Кохановська, Н.С. Кузнецова, І.М. Кучеренко, О.Ю. Літвина, В.В. Луць, Л.М. Ман-

дрика, Р.А. Майданик, Л.О. Отраднова, О.П. Печений, І.В. Спасібо-Фатеева, Є.О. Суханов, Я.М. Шевченко, В.Л. Яроцький та ряд інших.

Метою статті є надання власних висновків і рекомендацій щодо ефективного застосування різних форм і цивільно-правових способів захисту майнових прав громадських організацій, які виступають сьогодні активними учасниками усіх процесів розвитку громадянського суспільства в Україні.

Виклад основного матеріалу. Чільне місце серед актів законодавства, які визначають засади, підстави та порядок захисту права власності, належить Конституції України. Відповідно до ст. 13 Конституції держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності. Це означає, що кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, і ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності (ст. 41 Конституції).

Однак з точки зору практичного забезпечення, у здійсненні права власності та інших майнових прав, а також у їх захисті головна роль відводиться цивільному праву та цивільно-правовим засобам захисту права. Це пов'язано з тим, що останні спрямовані, насамперед, на відновлення того становища, яке існувало до порушення, а також на припинення дій, котрими порушується право особи. Тим самим ці норми покликані відновити порушене суб'єктивне право, а також ліквідувати наслідки такого порушення та відшкодувати збитки, заподіяні інтересам особи.

Відповідно до ч. 1 ст. 15 ЦК України кожна особа має право на захист свого цивільного права у разі його порушення, невизнання або оскарження. Таким чином, у розу-